

עבודה זרה. פרק ראשון – לפני אידיה דף יז עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קטן תוספות

1 ויעקב איש כפר סכניא שמו – צריך לומר דאין זה יעקב מינא דפרק "אין מעמידין"  
2 (עבודה זרה כה, א) דרמא סמא לרבי אבהו, דודאי אותו רשע לא האריך ימים  
3 כל כך. אלא נראה דהוא שבת לרפאות את בן דמא (שם כו, ב). אבל יעקב מינא דרבי  
4 אבהו יכול להיות שהוא אותו דפרק "כיסוי הדם" (חולין פד, א) גבי רבא. מהו לעשות  
5 בית הכסא לכהן גדול – נראה דלאו מדאורייתא  
6 קא בעי, דפשיטא דשרי, והא דאמר אפילו ריקויות  
7 דבית קרשי דקדשים הוה שרי אי לא ריבויא  
8 דקרא בפרק "כל הצלמים" (עבודה זרה מו, ב).  
9 אבל מידי דהר הבית פשיטא דשרי, והא אפילו  
10 פרה אימיעטא פרק "כל הצלמים" מקרא ד"בית  
11 ה'" פרט לפרה שאינה ראויה לבית. הרחק  
12 מעליה דרכך זו מינות – והא דאמרין בפרק "כל  
13 כהב"י" (שבת קטז, א) דכמה אמרין הוה אולי  
14 לבי אבידן – זהו להתוכח עמם לפסול תורתם.  
15 ולא היה מקום מינות ממש אלא מקום יבוה,  
16 ומתקבצים שם חכמי גוים ונושאין ונותנים  
17 בדברים, ומאן דלא הוה אולי היינו מיראה שלא  
18 יחרגום. וכן משמע דאמר רב נחמן: אנא מינייהו  
19 ומסתפינא מינייהו. והלא כפירוש הקונטרס  
20 שפירש בסמוך שהוא מקום עבודה זרה.  
21 ופליגא דרבי פדת – ואם תאמר: ומאי פליגא?  
22 דלמא לעולם אמרו רב חסדא ורבי פדת שמן  
23 התורה אינו אסור אלא קריבה של גלוי עריות,  
24 אבל מגזירת חכמים צריך להרחיק ארבע אמותו  
25 ודכי נמי קשיא פרק קמא דשבת (יג, א) על ההיא  
26 דאמר: "זאת אשה רעהו לא טמא ואל אשה נדה  
27 לא קרב", מה אשת רעהו הוא בבגדו והיא  
28 בבגדה אסור, אף נדה כן, ועלה קאמר: ופליגא  
29 דרבי פדת, דאמר רבי פדת: לא אסרה תורה אלא  
30 קריבה של גלוי עריות בלבד. ומאי קאמר? וכי  
31 בא רבי פדת לומר דאשתו נדה הוא בבגדו והיא  
32 בבגדה זרייה והלא שנינו בשבת (שם יא, א) אל  
33 יאכל חובי עובד וכל שנינו בשבת (שם יא, א) אל  
34 נראה לרבינו יצחק דחכי קאמר הכא והתם: דמה  
35 שאנו דורשים משלשן קריבה הבא ארבע אמות  
36 והתם הוא בבגדו כו' פליגא דרבי פדת, דלרבי  
37 פדת אין לשון קריבה בין בדברי תורה בין בדברי  
38 קבלה אלא גלוי עריות ממש, ואפילו אסמכתא  
39 לעשות הרחקה ארבע אמות אין ללמוד ממנה.  
40 ופליגא דרביה ארידיה – ומה שהיה מיקל  
41 לעצמו – היינו משום דדמיין עליה כי כשורא,  
42 כדאמרין ברש פרק שני דכתובות (זו, א).  
43 לעלוקה – לפי הפשט היינו גיהנם, וכן יסד  
44 הפייט בזולת של תנוכה: "יקד  
45 בהבחי עלקי". ורבינו חם הקשה, דבפרק שני  
46 דעירובין (יט, א) דחשיב שמות גיהנם לא קחשיב  
47 האי. לכך נראה לו דשם חכם הוא, כמו: (משלי  
48 ל) "לאיתיאל" (ושם לא) "למואל". אבל אין  
49 לומר שהוא משמות שלמה, כמו אגור וקחלת,  
50 דבמדבר של שלשה דברים קחשיב איתיאל  
51 בשמות שלמה ולא קחשיב האי בהדיה. עד  
52 שאנו מבקשים עלך רחמים – לא השיבו לו כן,  
53 אלא היה אומר בלבו שכך יוכלו להשיב. אי נמי,  
54 שר של הרים היה משיב כן.

נדיל

1 והנאך – ישר (והדרבן בעיניך. לכהן גדול – שפירש מביתו לפני יום הכפורים ללשכת  
2 פרהדין, ושם היו מתקנים לו כל צרכיו. והרשות = שולטנות, שנותנין עיניהן בעליל  
3 ממון להרגן וליטול ממונו. ורבנן – דלית להו האי דבר מינות דיעקב. לבסוף – היא  
4 נבזית בעיני כל ושוכרתה. והכי משמע: "מאתנן זונה קבצה" – קבצה מאתנן הזונה,  
5 ובאתנן זונה ישוב להרבות. ופליגא דרבי פדת  
6 – האי ארבע אמות חסדא. אבי דייחה =  
7 בורעותיה. אבי דייחה = חוה. דרך בני אדם  
8 כשיוצאין מבית הכנסת, מיד הוא נושק לאביו  
9 ולאמו ולגדול ממונו בארכובה או בפס ידיו  
10 ומשום כבודו. שצווקות מניהם – על רוב  
11 ייסורי גיהנם. מינות – צועקת: הבא תקרובת  
12 לעבודה זרה. רשות – צועקת: הבא ממון  
13 דדורונא וארונא ומס למלך. לא ישובון –  
14 כל המשתמדים אחר שנאבקו במינות אינם  
15 שבים, ואם שבים ממחרין למות מתוך צרה  
16 וכפיית יצרם, וזו גזירת מלך עליהם למות.  
17 קלה שבקלות – עבירה קלה שבידה, זו היא  
18 שעשתה בנה קטן מבנה גדול, בנה גדול  
19 בא עליה והולידה ממנו בנה הקטן. ובאה  
20 לקבל דין ולשוב בתשובה. בזוויתא =  
21 תכריכין. "צידה לדרך" (בראשית מב)  
22 מרתמינן: זוויתין לאורחא, ותכריכין הן  
23 צידה לדרך מתיב. הכי נרשינן: מדקאמרה  
24 קלה שבקלות – ולא מתה. אתקפתא היא.  
25 ואיכא דמותיה הכי: אמנות איק, מעבירה  
26 לא: והא והיא דאתיא כו' ומתנה ומשנינן:  
27 מדקאמרה קלה שבקלות מכלל דמינות נמי  
28 הוה בה, ומשום הכי מתה. הרגל דבר =  
29 תשמיש. הרגל = התחלה, כמו: (אבות פרק ג'  
30 משנה ג') "מרגילין את האדם לערוה" –  
31 ממשכינן, והדינן ותחלה. הפיחה – רוח. פצי  
32 אפיתחא דעבודה זרה – פתח לפתח עבודה  
33 זרה, כמו: (תהלים כב) "פצו עלי פיחם".  
34 דנכים

נדכים

1 והנאך, ועליו נתפסה? אומר לו: עקיבא, הזפרתני, פעם  
2 אחת הייתי מזהלך בשוק העליון של ציפורי, ומצאתי אדם  
3 אחד מתלמידי ישו הנוצרי ויעקב איש כפר סכניא שמו,  
4 אומר לי: כתוב בתורתכם: "לא תביא אתנן זונה וגו',  
5 מהו לעשות הימנו בית הכפסא לכהן גדול? ולא אמרת  
6 לו כלום; אומר לי, קד לימדי ישו הנוצרי: "פי מאתנן זונה  
7 קבצה ועד אתנן זונה ישובו" – במקום הטנופת באו  
8 למקום הטנופת ילכו, והנאני הדבר, על ידי זה נתפסתי  
9 למינות, ועברתי על מה שכתוב בתורה: "הרחק מעליה  
10 דרךך" – זו מינות, "ואל תקרב אל פתח ביתה" – זו  
11 הרשות. ואיכא דאמרי: "הרחק מעליה דרךך" – זו מינות  
12 ותרשות, "ואל תקרב אל פתח ביתה" – זו זונה. וכמה?  
13 אומר רב חסדא: ארבע אמות. ורבנן, [האי] מ"אתנן זונה"  
14 מא דרשי ביה? – פדרב חסדא, דאמר רב חסדא: פל  
15 זונה שגשפרת – לבסוף היא שזכרת, שנאמר: "ובתתך  
16 אתנן ואתנן לא נתן לך [ותיה להפך]". ופליגא דרבי פדת,  
17 דאמר רבי פדת: לא אסרה תורה אלא קריבה של גלוי  
18 עריות בלבד, שנאמר: "איש איש אל כל שאר בשרו לא  
19 תקרבו לגלות ערוה". עולא פי הוה אתי מפי רב, הוה  
20 מנשק להו לאחתיה אבי דייחה, ואמרי לה: אפי דייחה.  
21 ופליגא דרביה ארידיה, דאמר עולא: קריבה בעלמא  
22 אסור, משום "לך לך, אמרין יודא, סחור סחור, לכרמא  
23 לא תקרב". "לעלוקה שתי בנות הב הב" – מאי "הב  
24 הב"? אומר מר עוקבא: [קול] שתי בנות שצווקות מניהם, ואומרות בעולם הנה "הבא הבא",  
25 ומאן נינהו? מינות ותרשות. איכא דאמרי: אומר רב חסדא אומר מר עוקבא, קול גיהנם צועקת  
26 ואומרת: הביאו לי שתי בנות שצווקות ואומרות בעולם הנה: "הבא" "הבא". "כל באיה לא  
27 ישובון ולא ישינו ארחות חיים" – וכי מאחר שלא שבו היכן ישונו? – הכי קאמר: ואם ישובו –  
28 לא ישינו ארחות חיים. – למימרא, דכל הפורש מינות מיות? והא תהיא דאתאי לקמיה דרב  
29 חסדא ואמרה ליה: קלה שבקלות עשתה בנה הקטן מבנה הגדול, ואמר לה רב חסדא: טרחה  
30 לה בווודתא, ולא מתה; מדקאמרה "קלה שבקלות עשתה", מכלל דמינות [נמי] הוויא בה! –  
31 ההוא דלא הדרא בה שפיר, ומשום הכי לא מתה. איכא דאמרי: ממינות אין, מעבירה לא? והא  
32 תהיא דאתאי קמיה דרב חסדא, ואמר להו [רב חסדא: זוויתין לה וזוויתא], ומתה! – מדקאמרה  
33 "קלה שבקלות", מכלל דמינות נמי הוויא בה. – ומעבירה לא? והתניא: אמרו עליו על רבי אלעזר  
34 בן דורדיא שלא הניח זונה אחת בעולם שלא בא עליה. פעם אחת שמע שיש זונה אחת בפרפי  
35 הים והיתה נוטלת פים דיגרון בשכרה, נטל פים דיגרון והלך ועבר עליה שבעה נהרות. בשעת  
36 הרגל דבר הפיחה, אמרה: בשם שהפיחה זו אינה חוזרת למקומה, קד אלעזר בן דורדיא אין  
37 מקבלין אותה בתשובה. הלך וישב בין שני הרים וגבעות, אמר: הרים וגבעות, בקשו עלי רחמים!  
38 אמרו לו: עד שאנו מבקשים עליך, נבקש על עצמנו, שנאמר: "כי הרים ימושו והגבעות  
39 תמוטינה". אמר: שמים וארץ, בקשו עלי רחמים! אמרו: עד שאנו מבקשים עליך, נבקש על  
40 עצמנו, שנאמר: "כי שמים בעשן נמלחו והארץ בנגד תבלה". אמר: חמה ולבנה, בקשו עלי  
41 רחמים! אמרו לו: עד שאנו מבקשים עליך, נבקש על עצמנו, שנאמר: "הפרה הלכנה ובושה החמה". אמר: פוכבים ומזלות, בקשו  
42 עלי רחמים! אמרו לו: עד שאנו מבקשים עליך, נבקש על עצמנו, שנאמר: "נמקו כל צבא השמים". אמר: אין הדבר תלוי אלא פי.  
43 הניח ראשו בין ברפיו וגעה בכביה עד שיצתה נשמתו. וצתה בת קול ואמרה: רבי אלעזר בן דורדיא מוזמן לתני העולם הבא. [והא  
44 הבא בעבירה הוה ומית!] – התם נמי, בין דאביק בה טובא כמינות דמיא. בכה רבי ואמר: יש קונה עולמו בכמה שנים, ויש קונה  
45 עולמו בשעה אחת. ואמר רבי: לא דיין לבעלי תשובה שמקבלין אותן, אלא שקורין אותן "רבי". רבי חנינא ורבי יונתן הוו קאזלי באורחא,  
46 מטו להנהו תרי שבילי, חד פצי אפיתחא דעבודה זרה, וחד פצי אפיתחא דבי זונות. אמר ליה חד לחבריה: ניזיל אפיתחא דעבודה זרה,  
נדכים

1 וּגְבֻעוֹת בִּקְשׁוּ עָלַי רַחֲמִים, אָמְרוּ לוֹ, עַד שְׁאֲנוּ מִבִּקְשֵׁים עֲלֶיךָ  
 2 נִבְקַשׁ עַל עֲצַמְנוּ שֶׁגַם אֲנוּ צְרִיכִים לְרַחֲמִים, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נד י) 'כִּי  
 3 הֶהְרִים יְמוּשׁוֹ וְהִגְבְּעוֹת תְּמוֹטֶינָה' – שלפעמים יקרה אשר ההרים  
 4 עם רוב חזקם יסורו ויעתקו ממקומם על ידי רעש, וכן הגבעות יונטו  
 5 לנפול בארץ.

6 הוֹסִיף וְאָמַר, שָׁמַיִם וָאָרֶץ בִּקְשׁוּ עָלַי רַחֲמִים, אָמְרוּ לוֹ, עַד שְׁאֲנוּ  
 7 מִבִּקְשֵׁים עֲלֶיךָ נִבְקַשׁ עַל עֲצַמְנוּ שֶׁגַם אֲנוּ צְרִיכִים לְרַחֲמִים, שֶׁנֶּאֱמַר  
 8 (ישעיה נא ו) 'כִּי שָׁמַיִם בָּעֵשֶׂן נִמְלְחוּ וְהָאָרֶץ בַּבְּגָד תִּבְלָה' – שהשמים  
 9 יכלו כעשן הכלה והולך לו, והארץ תבלה כבגד.

10 הוֹסִיף וְאָמַר, חֲמָה וּלְבָנָה בִּקְשׁוּ עָלַי רַחֲמִים, אָמְרוּ לוֹ, עַד שְׁאֲנוּ  
 11 מִבִּקְשֵׁים עֲלֶיךָ נִבְקַשׁ עַל עֲצַמְנוּ שֶׁגַם אֲנוּ צְרִיכִים לְרַחֲמִים, שֶׁנֶּאֱמַר  
 12 (ישעיה כד כג) 'וְהִפְרָה הַלְבָנָה וּבֹשֶׁה הַחֲמָה'.

13 הוֹסִיף וְאָמַר, בּוֹבְבִים וּמּוֹלֹת בִּקְשׁוּ עָלַי רַחֲמִים, אָמְרוּ לוֹ, עַד  
 14 שְׁאֲנוּ מִבִּקְשֵׁים עֲלֶיךָ נִבְקַשׁ עַל עֲצַמְנוּ שֶׁגַם אֲנוּ צְרִיכִים לְרַחֲמִים,  
 15 שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה לד ד) 'וְנִמְקוּ כָּל צִבָּא הַשָּׁמַיִם'.

16 אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר בֶּן דּוֹרְדַיָּא, אִם כֵּן, אִין הִדְבֵּר תְּלוּי אֱלֵא בִי שֶׁאֲחֹזֵר  
 17 בְּתֻשׁוּבָה, מִיַּד חֹזֵר בְּתֻשׁוּבָה וְהֵנִיחַ רֵאשׁוֹ בֵּין בְּרַפְיוֹ וְנִעַה בְּבִבְיָה עַד  
 18 שִׁיעָתָה נִשְׁמָתוֹ. יָצָתָה בַּת קוֹל וְאָמְרָה רַבִּי אֱלֵעָזָר בֶּן דּוֹרְדַיָּא

מְזוּמָן לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא.

19 מְסִימַת הַגְּמָרָא וּמְקַשָּׁה: [וְהָא הָבָא בְּעֵבִירָה הָוָה וּמִית] – והרי רבי  
 20 אלעזר בן דורדיא פרש מעבירה ולא ממנינות ובכל אופן מת.  
 21 מתרצת הגמרא: הָתָם נָפְיִי בֵּינוֹן דְּאֲבִיךָ בְּהָ טוֹבָא בְּמִינּוֹת דְּמַיָּא –  
 22 אף במעשה של רבי אלעזר בן דורדיא כיון שהיה דבוק בעבירה זו  
 23 הרבה הרי היא כמנינות, ולכך כששב ופרש ממנה, מת.

24 מְמַשִּׁיכָה הַגְּמָרָא בְּדַבְרֵי הַבְּרִייתָא: בְּכַה רַבִּי וְאָמַר, יֵשׁ קוֹנָה עוֹלָמוֹ  
 25 – משיג את חלקו בעולם הבא בְּכַמְּחָה שְׁנַיִם, וְיֵשׁ קוֹנָה עוֹלָמוֹ – ויש  
 26 משיג את חלקו בְּשַׁעֲהָ אַחַת. והוסיף וְאָמַר רַבִּי לֹא דִיִּין לְבַעְלֵי  
 27 תְּשׁוּבָה שֶׁמִּקְבְּלִין אוֹתָן אֱלֵא שְׁקוֹרִין אוֹתָן רַבִּי, והיינו הבת קול  
 28 שיצאה ואמרה רבי אלעזר בן דורדיא מְזוּמָן לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא.

29 הַגְּמָרָא מְבִיאָה מַעֲשֵׂה בַעֲנִין הַרְחַקָה מִבֵּית עֲבוּדָה זָרָה וּבֵית זִנּוּת:  
 30 רַבִּי חֲנִינָא וְרַבִּי יוֹנָתָן הָווּ קְאָוְלֵי בְּאֹרְחָא – היו מהלכים בדרך, מְטוֹ  
 31 לְהִנְהוּ תְרֵי שְׁבִילֵי – הגיעו למקום שהתפצלה בו הדרך לשני שבילים  
 32 חֵד פְּצִי אִפִּיתְחָא דְעֵבֻדָּת בּוֹבְבִים – אחד מהם פתוח לפתח של  
 33 עבודה זרה וְחֵד פְּצִי אִפִּיתְחָא דְבֵי זִנּוּת – ואחד מהם פתוח לפתח  
 34 של בית זונות. אָמַר לִיהָ חֵד לְחֻבְרִיָּה, נִיזִיל אִפִּיתְחָא דְעֵבֻדָּת  
 35 בּוֹבְבִים – נלך בשביל שפתוח לפתח של עבודה זרה  
 36



משיבה הגמרא: אמר מר עוקבא [קול] שתי גנות שצונקות  
 מגיהנם מרוב יסוריהם, ונעשות על כך שאומרות הן בעולם הזה  
 הבא הבא, ומאן נינהו - ומי הם, מינות האומרת הבא תקרובת  
 לעבודה זרה והרשות האומרת הבא ממון דוונות ומס למלך.  
 איבא דאמרי, אמר רב חסדא אמר מר עוקבא, קול מגיהנם  
 שצונקות ואומרת הכיאו לי שתי גנות - מינות ורשות שצונקות  
 ואומרות בעולם הזה הבא הבא - מינות צועקת הבא תקרובת  
 לעבודה זרה, והרשות צועקת הבא ממון דוונות ומס למלך.  
 הגמרא ממשכה לדבר בענין מינות: הפסוק אמר במשלי (ב טו), 'כל  
 באיה לא ישובו ולא ישיגו אורחות חיים' - כל המשתמדים, לאחר  
 שאדוקים הם במינות אינם חוזרים ושבים בתשובה, ואינם משיגים  
 אורחות חיים.  
 שואלת הגמרא: וכי מאחר שלא שבו בתשובה היכן ישיגו אורחות  
 חיים ולשם מה מלמדנו זאת הפסוק.  
 עונה הגמרא: הכי קאמר, 'כל באיה לא ישובו', כל המשתמדים  
 לאחר שאדוקים הם במינות אינם חוזרים ושבים בתשובה, ואף אם  
 ישבו לא ישיגו אורחות חיים בעולם הזה מפני שממחרים הם למות  
 מתוך שמצטערים וכופים את יצרם, ומבואר שהפורש ממינות ושב  
 בתשובה, מת.  
 תמהה הגמרא: למימרא - האם אכן ניתן לדרוש מפסוק זה דכל  
 הפורש ממינות מיית - ומת, והיא והיא קמיה דרב חסדא ואמרה ליה,  
 שהעבירה הקלה שפסקלות שבירה היא שעשתה את גנה הקטן  
 מגנה הגדול, כלומר, שבנה הגדול בא עליה ונתעברה ממנו וילדה  
 את בנה הקטן, וכעת באה לפני רב חסדא לקבל דין ולשוב בתשובה.  
 ואמר לה רב חסדא מרחו לה בווודא - הכינו לה תכריכים שיהיה  
 לה שתמות. ואף על פי כן לא מתה. ומדייקת הגמרא: מדקאמרה  
 שקלה שפסקלות בעבירותיה היא שעשתה בנה הקטן מבנה הגדול,  
 מכלל - משמע מכך שאף עבירות חמורות מכך עשתה ומוכח  
 דמינות נמי הויא בה - שאף מינות היתה בה, ובכל אופן לא מתה.  
 וקשה על מה שאמרה הגמרא לעיל, שיש ללמוד את דברי הפסוק  
 שכל הפורש ממינות מת.  
 מתרצת הגמרא: הווא דלא הרבא בה שפיר ומשום הכי לא מתה  
 - אשה זו שבאה לפני רב חסדא לא חזרה בתשובה כראוי ולכך לא  
 מתה.  
 איבא דאמרי - ויש שהקשו ותיצרו בלשון אחרת. מקשה הגמרא:  
 ממינות אין מעבירה לא - וכי כך יש לדרוש פסוק זה ולדייק  
 שהפורש ממינות מת ואילו הפורש מעבירה של ערוה לא מת, והיא  
 - והרי מצינו מקרה באדם שעבר עבירה של עריות ומת דהיא  
 דאתא קמיה דרב חסדא ואמרה לו שהעבירה הקלה שעשתה היא  
 שבנה הגדול בא עליה וממנו הולידה את בנה הקטן, ואמר לה [רב  
 חסדא וידו לה ווודא] - הכינו לה תכריכים שיהיה לה לכשתמות,  
 ומתה. הרי שאף הפורש מעבירה של ערוה מת.  
 מתרצת הגמרא: מדקאמרה שעבירה זו שבא עליה בנה היא הקלה  
 שפסקלות מעבירות שבירה מכלל דמינות נמי הויא בה - משמע  
 מכך שמינות גם היתה בה, ולכך מתה מחמת שפרשה ממינות ולא  
 מחמת שפירשה מעבירה.  
 הגמרא שבה ומקשה שמשמע שאף הפורש מעבירה של עריות מת.  
 מקשה הגמרא: ומעבירה לא - וכי הפורש מעבירה אינו מת,  
 והתנאי, אמרו עליו על רבי אלעזר בן דודאי שהיה חוטא מאוד  
 בעריות שלא נתיח וזנה אחת בעולם שידע שנשכרת שלא בא  
 עליה. פעם אחת שמע שיש זונה אחת בכרפי חים - בערי חים,  
 והיתה נמשלת כים דינרין בשכרה ממי שחפץ לבא עליה בזנות, נמל  
 רבי אלעזר בן דודאי כים דינרין והלף ועבר עליה שבעה נהרות.  
 בשעת הרגל דרב - בשעת תחילת התמיש, הפיתה הזונה רוח,  
 אמרה אותה זונה לרבי אלעזר בן דודאי, כשם שהפיתה זו אינה  
 חוזרת למקומה, כך אלעזר בן דודאי אין מקבלין אותו בתשובה.  
 הלך וישב רבי אלעזר בן דודאי בין שני הרים ונבעות, אמר הרים

והנאף, ועליו נתפסה.  
 אמר לו רבי אלעזר, עקובא, הזרתני מעשה שהיה, פעם אחת  
 הייתי מהלך בשוק העליון של ציפורי, ומצאתי אחד שהיה מין  
 ואפיקורס ויעקב איש כפר סכניא שמו, אמר לי כתוב בתורתכם  
 (דברים נב טו) 'לא תביא אתנן וזנה [וגו'] בית ה' אלהיך וגו', ושאלו,  
 מהו לעשות היכנו - מברר הניתן לזונה באתנן, בית הכסא בלשכת  
 פרהרין לצורך בהן גדול. ולא אמרתי לו בלום.  
 המשיך יעקב איש כפר סכניא ואמר לי, כך לימדני, כתוב במיכה א'  
 (כ'י) מאתנן וזנה קבצה ועד אתנן וזנה ישובו, הנביא דימה את  
 כל המתנות שנתנו ישראל לעבודה זרה לאתנן, ואמר שכל הכסף  
 והזהב שנתקבץ שנתנו בני ישראל לעבודה זרה יבואו האויבים  
 ויקחהו ויתנוה לעבודה זרה שלהם. ומלשון פסוק זה למדים שדברים  
 הניתנים באתנן שהם מקומם הטנופת באו כמו כן למקום הטנופת  
 ילכו, ולכן מותר לעשות מאתנן בית הכסא לכהן גדול. והוסיף רבי  
 אליעזר שהתנאי הדבר - הנתינו מאותו דרשה ועל ידי זה נתפסתי  
 למינות. ובה ששמעתי תשובתו ולא נתרחקי ממנו, עברתי על מה  
 שכתוב בתורה (משלי ה ט) 'תרחק מעליה דרבך' שזו מינות - אותם  
 ההופכים טעמי התורה לדרשם בטעות כגון תלמידי ישו הנוצרי,  
 'אל תקרב אל פתח ביתה' שזו הרשות - השלטונות, שנותנים  
 עניניהם בשערים להרגם כדי לקחת את ממונם.  
 ואיבא דאמרי, 'הרחק מעליה דרבך' זו מינות והרשות, 'אל  
 תקרב אל פתח ביתה' זו זונה - שצריך להתרחק מפתח בית הזונה.  
 הגמרא מבארת כמה צריך להתרחק מבית הזונה: וכמה צריך  
 להתרחק מפתח הזונה, אמר רב חסדא ארבע אמות.  
 הגמרא מבררת מה סברו רבנן. מבררת הגמרא: ורבנן שלא למדו את  
 אותו דבר מינות שדרש יעקב איש כפר סכניא מהפסוק 'מאתנן זונה  
 קבצה' וגו' שאפשר לעשות מהאתנן בית הכסא לכהן גדול, [האי]  
 מאתנן זונה מאי דרשי ביה.  
 מבארת הגמרא: חכמים דרשו מפסוק זה דרב חסדא, דאמר רב  
 חסדא כל זונה ששפכת לזנות, כלומר שאחרים באים לשכרה  
 לזנות והיא נשכרת להם, לכתוב היא לבנות לעיני כל ושוכרת היא  
 אותם לזנות. וכך דרשו חכמים את הפסוק (מיכה א ט) 'כי מאתנן זונה  
 קבצה ועד אתנן זונה ישובו', שמאותו אתנן כלומר מאותן מתנות  
 שקיבצה ממה שהיו נותנים לה בעבור הזנות, את אותו הממון  
 תצטרך לחזור ולשלם כאתנן לאחרים כדי שיבואו לזנות עמה.  
 וכמבואר בפסוק, שנאמר (יחזקאל טו ד) 'וברתך אתנן ואתנן לא נתן  
 לך [ותהי להפך] - הנביא אמר לכנסת ישראל, שהיא היתה  
 להיפך מדרך העולם, שהדרך היא לתת לזונה אתנן, והיא נתנה אתנן  
 משלה שיבואו לזנות עמה.  
 הגמרא מבארת שדברי רב חסדא שצריך להרחיק מפתח אשה זונה  
 ארבע אמות שניים במחלוקת. אומרת הגמרא: ופליגא דרבי פדת  
 - רב חסדא שאמר להרחיק מפתח אשה זונה ארבע אמות, הרי הוא  
 חולק על רבי פדת, דאמר רבי פדת לא אסרה תורה בעריות אלא  
 קריבה של גלוי עריות בלבד, דהיינו, תשיש ממש, שנאמר (ויקרא  
 י ה) 'איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה' וגו'.  
 הגמרא מביאה את שיטת עולא בדין קירבה לעריות: עולא כי הוה  
 אתי מבי רב - כשהיה בא מבית המדרש, הוה מנשק להו לאחתיה  
 אבי וייהו - היה מנשק לאחיותיו בורעותיהן. ואמרי לה אבי  
 קריהו - שהיה מנשק אותם על החזה.  
 ובמעשה זה שנישק לאחיותיו פליגא דרביה אדידיה - סותר את  
 דברי עצמו שאמר במקום אחר, דאמר עולא קריבה בעלמא אסור  
 כל קירבה אסורה בעריות משום לך לך אמרין נוירא סחור סחור  
 לברכא לא תקרב - כמו שאומרים לנויר האסור בענבים שיתרחק  
 מן הכרם אף מסביבותיו ולא יקרב אליו. כדי שלא יבוא לאכילה, כן  
 גם בעריות צריכים להתרחק מכל קירבה.  
 אגב שהביאה הגמרא דרשה לעיל על מינות והרשות, מביאה הגמרא  
 דרשה נוספת בענין זה: נאמר בפסוק במשלי (ל טו), 'לעלוקה שתי  
 גנות הב הב'. שואלת הגמרא: מאי הב הב - מהו הלשון הב הב.

1 ניוול אפיתחא דבי זנות – מכאן יש ללמוד שדרך להרחיק מפתח עבודה זרה כל מה  
 2 שיכול, משום דכתיב "אל תקרב אל פתח ביתה" ומוקמי לעיל בעבודה זרה, שהרי  
 3 היה רוצה ללכת יותר אפיתחא דבי זנות. כל השוסק בתורה בלבד וזומה כמי שאין לו  
 4 אלוה – מוכח מדכתיב "ללא אלוהי אמת" והדר כתיב "ללא תורה", משמע דברישא קאמר  
 5 אף על פי שיש בו תורה הוא כמי שאין לו  
 6 אלוהים.

7 **ובגמילות חסדים לא עסק – תימה: מאי פריך**  
 8 מצדקה? הלא שני דברים הם,  
 9 כדאמרין בסוכה (מט, ב): צדקה לעניים, גמילות  
 10 חסדים בין לעניים בין לעשירים ויש לומר: דמכל  
 11 מקום משמע ליה דמי שרגיל בואת עוסק הוא גם  
 12 בואת. **אלא** אם כן ממונה עליה כו' – ומסתמא  
 13 גם משלו היה נותן הרהב. **מעות** של פורים  
 14 נתחלפו לי במעות של צדקה – פירש רש"י לשון  
 15 אחר: מעות של סעודת פורים. וקשיא, כי לא  
 16 מצינו בכל התלמוד שמוכרי מעות של סעודת  
 17 פורים. וגם שפירש רש"י מעות של פורים –  
 18 שהפריש הוא לסעודת פורים שלו וחלקם ולא  
 19 חזר ליפרע מארנקי של צדקה, והוכירו לטובה  
 20 על כך. וקשה, כי זה חסר מן הספר, ושם המצוה  
 21 שהוא ממה שלא חזר לגבות מארנקי של צדקה  
 22 היה לו לומר: וגם ללשון ראשון שפירש: מגבת  
 23 פורים, וחלקתי לעניים לצדקה ואני פירעתי משלי  
 24 של פורים, קשה, דעיקר מצוה חסר מן הספר  
 25 לכך נראה לרבינו יצחק לפרש: הארנקי הוא  
 26 ממונות של פורים והיה סבור שהוא של צדקה,  
 27 וזכר שהם של מגבת פורים, ואפילו הכי לא חזר  
 28 בעצמו, וחלקם לעניים אף על פי שדיע שלא  
 29 היה בארנקי של צדקה כלום, מפני שלא היה  
 30 רוצה לביישם מאחר שקבצם וזימנם להם. ולפי  
 31 זה עיקר המצוה היא בשעת חלוקה, אף על פי  
 32 שזכר לא רצה לביישם. והדאי מסתרא חזר  
 33 ופרעם משלו לכיס של פורים. ולשון "נתחלפו"  
 34 כמו (בבא בתרא יז, א) אויב באיוב נתחלף לו,  
 35 פירושו: ססבר לקחת אויב ולקח אויב, וכך היה  
 36 סבור שהם של צדקה וזכר שהם של מעות  
 37 פורים.

38 **רבן** של תרסיים אני – פירש הקונטרס: גרדיים,  
 39 וכן מוכח כל הסוגיא. אבל בסוכה פרק  
 40 "החליל" (נא, ב) מונה תרסיים בפני עצמן  
 41 וגרדיים בפני עצמן. ורצין לומר ששלשה מיני  
 42 תרסיים הם: דגרדיים נקראין תרסיים כדמובח  
 43 הבא. וגם צורפי נחשת נקראים תרסיים, כדמובח  
 44 בפרק "אלו טריפות" (חולין נה, ב) הדעה עליה  
 45 משלית של תרסיים, והוא עור שמושמן לפניהם  
 46 שלא ילקלו בגדיהם והוא חם מאד. והם אותם  
 47 דפרק "החליל" (סוכה נא, ב) שמונה כל  
 48 האומניות בפני עצמן, וגם בגמילות פרק "בני  
 49 העיר" (כו, א): מעשה בבית הכנסת של תרסיים,  
 50 כי צורפי נחשת אין בני אדם יכולין לסבלם  
 51 דמשמע פיה "המדיר" (כתובות עז, א) דקא  
 52 חבטם ליה בהרי הני כדכופין אותן להוציא, ועוד  
 53 יש אומה אחת שכולם נקראו תרסיים, כדאמרין  
 54 מגילה (יג, ב): בנות ותתש שני תרסיים היו  
 55 ומספרים בלשון חרטי. **אתאי** זיבורתא – פירש  
 56 בקונטרס: זיבורא – זכר, זיבורתא – נקבה, ולא  
 57 נראה, שאין ניכר כל כך במין קטן כזה בין זכר  
 58 לנקבה, ויש מפרשים שחן שני מינין כמו (חולין  
 59 סב, ב) תרגול ותרגולתא דאגמא, הוגה

1 דנכים יצריה – נשחט יצרא, אנשי כנסת הגדולה בקשו רחמים ונמסר בידם והרגוהו,  
 2 כדאמרין ב"ארבע מיתות" בסנהדרין (סד, א). כלומר, ניוול בהואו שבילא ולא ניוול  
 3 אפיתחא דבי זנות, שלא ישלוט בנו יצר הרע. **איכנעו זנות מקמייהו** – נכנסו  
 4 מפניהם לקובתן. **מאן לך הא** – דסמכת אנפוך למיתי הבא, ולא מיסתפית מיצר  
 5 הרע. **וימה ומתרגמינן עצת חטאין** – "עצת"  
 6 הוא תרגום של "ימרה דהיא", ו"חטאין" הוא  
 7 תוספת, התרגום מפרש שעצת זו רעה היא  
 8 של חטא. אלמא ד"וימה" היינו לשון עצת,  
 9 ותורה נקראת "עצת", דכתיב (ישעיהו כח):  
 10 "ופלאי עצת הגדיל תושיה", ומשמע: תורה  
 11 תשמור עליך. **מוימה** – מן הונות. תשמור  
 12 עליך תורה – דסיפיה דקרא: "תבונה  
 13 נתצרכה" – מיימה תשמור עליך מכל דבר  
 14 רע והרהור חטא, ואנו הולכין הלך ודבר  
 15 בדברי תורה. על חמשה דברים – חמש  
 16 עלילות הן שואלין עלי. **כמי שאין לו אלוה**  
 17 – להגן עליו. הכי גרסינן: מאי ללא. רבי  
 18 זינאן בן תרדיון גבאי של צדקה הוה. **מעות**  
 19 של פורים – שגביתי מבני העיר לחלק  
 20 לעניים לסעודת פורים, ותנן (בבא מציעא  
 21 עז, ב): אין העני רשאי ליקח מהן רצועה  
 22 לסנדלו. נתחלפו לי במעות של צדקה –  
 23 וסבור הייתי שחן של צדקה וחלקתים לעניים  
 24 שלא לסעודת פורים, ואני פירעתי משלי  
 25 (אתא) של פורים. לשון אחר: מעות שלי  
 26 לסעודת פורים נתחלפו לי במעות של  
 27 צדקה, וסבור הייתי שחן של צדקה  
 28 וחלקתים לעניים, ולא חזרתי ליפרע מארנקי  
 29 של צדקה. גבת – נגב ולטסיים היית. **מדיחא**  
 30 ליתא – כשם שאין השניה בי, דהא אין  
 31 שתיקן באדם אחד – כך אין בביתיה בי,  
 32 והאומר לכס עלי שיקון נמצא בדבריו. **מאי**  
 33 **מעמא** קרו לך רבי – הרי עלילתי שלישית.  
 34 **טרסיים** = גרדיים. קיבורי = פקיעות,  
 35 לימשל"ש. הי דשתיא הי דערבא = איזה  
 36 של שתי ויאיזה של ערב. **אתא זיבורא** –  
 37 זכר, אותיבא על דערבא. **ותאי זיבורתא**  
 38 – נקבה, אותיבא על דשתיא. היבן שהוא  
 39 נס הנעשה, שהשתי מקבל ערב בנקבה  
 40 המקבלת זכר. **לבי אבידן** – בית שאוכלין  
 41 ושותין לכבוד עבודה זרה, ומזובלים ויבול  
 42 לעבודה זרה, ומפקחין על עסקיה לידע מה  
 43 היא צריכה ומתנדבין. **עבדך לחירות** – חן  
 44 גזרו על כך, לפי שהוא דת יהודית. **אידי**  
 45 ליה – לההוא גברא. **בישותיה ווא דקא**  
 46 אחוי – רשעך תראה ותודיע שרשע אתה,  
 47 והוא ינצל על ידי נס. הוה כתיבא ההוא  
 48 (יוטא) **איגרתא** – דבעו חשובי רומי  
 49 לשדורי לקטר על עסקיך, שדרוהו ההוא  
 50 שעתא בידיה דההוא גברא. **פתקיה** –  
 51 אליהו ורוקו ארבע מאה פרסי למען לא  
 52 ישוב ועוד לביתו, כמו (לבינו, כה) חנה, א):  
 53 "שקל קלא פתק ביה". עליו לשריפה –  
 54 למה נעשך כך – לפי שדיה הוגה את השם  
 55 באותיותיו, דורשו בארבעים ושנים אותיות  
 56 ועושה בו מה שהוא חפץ.  
 57 להתלמד

1 **דנכים יצריה, אמר ליה אויך: ניוול אפיתחא דבי זנות,**  
 2 **ונכפיה ל'יצרין ונקבל אנרא. פי מטו התם חזינהו**  
 3 **[לזנות], איתפגעו מקמייהו. אמר ליה: מאן לך הא?**  
 4 **אמר ליה: "מוימה תשמור תבונה תנצרכה". אמרו ליה**  
 5 **רבנן לרבא: מאי "מוימה"? אי לימא תורה, דכתיב בה**  
 6 **"וימה", ומתרגמינן: עצת חטאין, וכתיב: "הפלא עצת**  
 7 **הגדיל תושיה", אי הכי "וימה" מכעו ליה! – הכי קאמר:**  
 8 **מדבר וימה תשמור עליך תורה תנצרכה. תנו רבנן:**  
 9 **בשנתפסו רבי אלעזר בן פרטא ורבי חנינא בן תרדיון,**  
 10 **אמר לו רבי אלעזר בן פרטא לרבי חנינא בן תרדיון:**  
 11 **אשריד שנתפסת על דבר אחר, או לי שנתפסתי על**  
 12 **חמשה דברים. אמר לו רבי חנינא: אשריד שנתפסת על**  
 13 **חמשה דברים ואתה ניצול, או לי שנתפסתי על דבר**  
 14 **אחד ואיני ניצול, שאת עסקת בתורה ובגמילות חסדים,**  
 15 **ואני לא עסקתי אלא בתורה [בלבד]; וכדרב הונא,**  
 16 **דאמר רב הונא: כל העוסק בתורה בלבד – דומה כמו**  
 17 **שאין לו אלוה, שנאמר: "ימים רבים לישראל ללא אלוהי**  
 18 **אמת" וגו', מאי "ללא אלוהי אמת"? שפיל העוסק בתורה**  
 19 **בלבד – דומה כמו שאין לו אלוה. ובגמילות חסדים לא**  
 20 **עסק? והתניא, רבי אלעזר בן יעקב אומר: לא יתן אדם**  
 21 **מעותיו לארנקי של צדקה – אלא אם בן ממונה עליו**  
 22 **תלמיד חכם פרבי חנינא בן תרדיון! – הימנוה הוא דהוה**  
 23 **מהימן, מיעבד לא עבד. – והתניא, אמר לו: מעות של**  
 24 **פורים נתחלפו לי במעות של צדקה וחלקתים לעניים!**  
 25 **מיעבד עבד, פדכעי ליה לא עבד. אתויהו לרבי אלעזר**  
 26 **בן פרטא, אמרו: מאי מעמא תניית, ומאי מעמא גבת?**  
 27 **אמר להו: אי סיפא לא ספרא, ואי ספרא לא סיפא,**  
 28 **ומדיחא ליתא הא נמי ליתא. – ומאי מעמא קרו לך**  
 29 **"רבי"? – רבן של תרסיים אני. איתו ליה תרי קיבורי,**  
 30 **אמרו ליה: הי דשתיא והי דערבא? איתרחיש ליה ניסא,**  
 31 **אתאי זיבורתא אותיבא על דשתיא ואתאי זיבורא ויתיב**  
 32 **על דערבא, אמר להו: האי דשתיא ותאי דערבא. אמרו**  
 33 **ליה: ומאי מעמא לא אתית לבי אבידן? אמר להו: זקן**  
 34 **הייתי ומתיירא אני שמא תרמסוני פרגליכם. [אמרו]:**  
 35 **ועד האידנא כמה סבי איתרמוס? איתרחיש ניסא, והוא**  
 36 **ימא אירמס חד סבא. ומאי מעמא קא שבקת עבדך**  
 37 **לחירות? אמר להו: לא היו דברים מעולם. קם חד**  
 38 **[מינייהו] לאסהודי ביה, אתא אליהו אידמו ליה בחד**  
 39 **מחשובי דמלכותא, אמר ליה: מדאיתרחיש ליה ניסא**  
 40 **בכולהו – בהא נמי איתרחיש ליה ניסא, והוא גברא**  
 41 **בישותיה הוא דקא אחוי. ולא אשגח ביה, קם למימר**  
 42 **להו, הוה כתיבא איגרתא דהוה כתיב מחשובי דמלכות**  
 43 **לשדורי לבי קיסר, ושדרוה על ידיה דההוא גברא, אתא אליהו פתקיה מאה פרסי, אול**  
 44 **ולא אתא. אתויהו לרבי חנינא בן תרדיון, אמרו ליה: אמאי קא עסקת באוריתא? אמר להו:**  
 45 **עליו לשריפה, ועל אשתו להריגה, ועל בתו לישב בקובה של זנות. עליו לשריפה – שתייה**  
 46 **הוה**

45 "כאשר צניני ה' אליה". מיד גזרו  
 46 הוגה

תורה ומאי טעמא נגבתי - ומדוע גבת. אמר להו רבי אלעזר, אי  
 סייפא לא ספרא ואי ספרא לא סייפא - אם גב ולטטים אני  
 האוחזים חרב אתם אם כן איני לומד תורה, ואם לומד תורה אני איני  
 גב ולטטים, שהרי אין שניהם באדם אחד. ומדקא ליתא הא נמי  
 ליתא - ומכך שאין שניהם יחד בי שהרי אין שיך שהיו שניהם  
 באדם אחד, ומוכח שהעלילו עלי סתם שקר, כך מה שאומרים עלי  
 שאני לומד תורה אין זה נכון ושקר מעלילים עלי.  
 חזרו ושאלוהו, ומאי טעמא קרו לך רבי - ומדוע אתה מלמד  
 אחרים שהרי קוראים לך רבי. ענה להם רבי אלעזר, רבן של תרסיים  
 אני - רבי של אומנים האורגים בגדים אני, שאני מלמד אותם את  
 אומנות האריגה.  
 אייתו ליה תרי קיבורי - הביאו לפניו שתי חבילות של חוטים כדי  
 לבדוק אם יודע את אומנות האריגה, אמרו ליה, הי דשתניא והי  
 דערבא - איזה חבילה של חוטים הם חוטים החולכים בבגד לשתי  
 דהיינו לאורך הבגד, ואיזה חבילה היא של ערב דהיינו לרוחב הבגד.  
 איתרשיש ליה ניפא לרבי אלעזר, אתניא זיבוריתא - הגיע דבורה  
 נקבה אותיבא על דשתניא - וישבה על חוטי השתי ואתניא זיבוריתא  
 ויתיב על דערבא - והגיע דבורה זכר וישב על חוטי הערב. ומתוך  
 כך הבין רבי אלעזר שנעשה לו נס ללמדו מה הם חוטי השתי ומה הם  
 חוטי הערב. אמר להו רבי אלעזר האי דשתניא והאי דערבא - אלו  
 חוטי השתי ואלו חוטי הערב.  
 אמרו ליה - שאלו אותו עוד, ומאי טעמא לא אתית לבי אבידן -  
 ומדוע לא באת לביית אבידן דהיינו מקום שאוכלים ושותים שם  
 לכבוד העבודה זרה, ועושים שם את כל צרכיה. אמר להו רבי  
 אלעזר, זקן הייתי ומתירא אני שמא מרוב הדוחק והצפיפות  
 תרמסוני בגליבכם. [אמרין] לו, ועד האידנא במה סבי איתרמוס  
 - ועד היום כמה אנשים זקנים וקנים נרמסו שם והרי לא נרמס שם אחד,  
 ולא היה עליך לחשוש.  
 אומרת הגמרא: איתרשיש ניפא יהוא יומא אירמס חד סבא -  
 נתרשח לו נס ובאותו היום נבן נרמס שם זקן אחד, וקיבלו את דבריו  
 שאמר שחשש מלבוש לשם שאב ירמסוהו ברגליו.  
 עוד שאלו אותו, ומאי טעמא קא שבקת עבדך לחירות - ומדוע  
 שחררת את עבדך לחירות, הרי יש גזירה שלא לשחרר עבדים. אמר  
 להו, לא היו דברים מעולם - מעולם לא שחררתי עבדי לחירות.  
 קם חד [מנייניהו] לאסקהודי ביה - עמד אחד מהם להעיד על רבי  
 אלעזר ששחרר את עבדו. אתא אליהו אידמי ליה פחד מחשובי  
 דמלכותא - הגיע אליו הנביא ונדמה לו כאחד מחשובי המלכות,  
 אמר ליה מדאיתרשיש ליה ניפא פכולהו ביהא נמי איתרשיש ליה  
 ניפא - כמו שנתרחש לו לרבי אלעזר ניסים עד עכשיו וניצל ממה  
 שתבעו אותו, כמו כן יהיה לו עכשיו נס וינצל, וההוא נבכא  
 בישותיה הוא דקא אתני - ואתה שתעיד בו תודיע את רשעך  
 שאתה מעיד נגד אנשים לרעתם, ואף על פי כן לא אשגח ביה - לא  
 קיבל אותו אדם את דבריו וקם למימר להו - ועמד לומר להם את  
 עדותו נגד רבי אלעזר.  
 הוה פתיבא איגרתא דהוה פתיב מחשיבי דמלכות לשידורי לבי  
 קיסר - באותו היום היתה כתובה איגרת מחשובי רומי שרצו לשלוח  
 לקיסר, ושידוריה על ידיה דההוא נבכא - ושלחוהו בידי אותו אדם,  
 אתא אליהו פתקיה ארבע מאה פרסי - בא אליו וורקו למרחק  
 של ארבע מאות פרסה כדי שלא יוכל לחזור ולהעיד ברבי אלעזר,  
 אזל ולא אתא - הלך אותו האיש ולא חזר.  
 כך ניצל רבי אלעזר בן פרטא מכל חמש העלילות שתבעו אותו, וכמו  
 שאמר לו רבי חנינא, אשריך שנתפסת על חמשה דברים ואתה  
 ניצול.  
 הגמרא ממשיכה לספר מה שתבעו את רבי חנינא: אתיהו  
 ו-הביאוהו לרבי חנינא בן תרדיון, אמרו ליה - ושאלו אותו, אמאי  
 קא עסקת באורייתא - מדוע עסקת בתורה. אמר להו בא' אשר צוני  
 ה' אלהי.  
 מיז צויו עליו לשריפה, ועל אשתו להריגה, ועל בתו לישוב בקובה  
 ו-אוהל של זונות.  
 ומבאר הגמרא מדוע נענש בשלושה דברים אלה: הטעם שגזרו עליו  
 לשריפה, הוא מפני שהיה

דנכים וצריה - ששחטו אנשי כנסת הגדולה יצר זה של עבודה זרה.  
 ולכן עדיף ללכת בשביל זה ולא בשביל הפתוח לבית הזונות שלא  
 ישלוט בנו יצר הרע. אמר ליה אידך - חבירו, ניויל אפיתקא דבי  
 זונות ונכפיה לוצרין ונקבל אנרא - נלך בשביל העובר על פתח  
 של בית זונות ונכוף יצרנו ונקבל שכר על כך.  
 הלכו רבי חנינא ורבי יונתן בשביל הפתוח לפתח של בית זונות, כי  
 ממו התם תוניהו [לזונות] - כשהגיעו לפתח בית הזונות וראו את  
 הזונות, איתכנעו מקמייהו - מיד נכנסו הזונות מפניהם לאוהלן.  
 אמר ליה אותו שרצה ללכת בשביל הפתוח לעבודת כוכבים לחבירו  
 שאמר ללכת בשביל הפתוח לבית הזונות, מנא לך הא - מנין לך  
 דבר זה שסמכת על עצמך ללכת בדרך זו, הפתוחה לבית הזונות ולא  
 פחדת מיצר הרע ליכשל. אמר ליה, דבר זה למדתי מהכתוב במשלי  
 (כ"א) 'מומה תשמר עליך תבונה הנצרכה'.  
 מבאר הגמרא את דבריו: אמרו ליה רבן לרבא, מאי מויהא - מהי  
 משמעות תיבת 'מומה' הכתובה בפסוק 'מומה תשמר עליך' שענה לו  
 שממנו למד דבר זה. אילימא תורה, דכתיב בה זימה ומתרגמינן  
 עצת חמאין - שעל הפסוק (ויקרא י"ז) 'זימה הוא' מתרגם התרגום 'עצת  
 חמאין' והיינו שמתרגם המילה זימה הוא 'עצת' אלא שהתרגום מוסיף  
 שהכוונה שם לעצה רעה של חטא, ומצינו שהתורה נקראת עצת  
 דכתיב (ישעיה כ"ט) 'תפליא עצה הנדיל תושעה', וזה הוא שאמר  
 הפסוק 'מומה תשמר עליך' שהתורה הנקראת זימה תשמור עליך.  
 דוחה הגמרא: אי הכי זימה מבעי ליה - אין לומר כן, שאם כן היה  
 לפסוק לומר 'זימה תשמור עליך' ולא 'מומה תשמור עליך'.  
 אלא הכי קאמר, מדבר זימה - מכל דבר רע והרהור חטא, תשמור  
 עליך תורה, וכמו שמסיים הפסוק, 'תבונה' דהיינו תורה הנצרכה  
 וזה הוא שאמר לו שאינו חושש ללכת בדרך זו שפתוחה בית הזונות  
 היות ואנו חולכים ומדברים בדרך דבריה תורה, התורה שומרת עלינו  
 מכל חטא והרהור.  
 אגב שנוכח לעיל מעשה ברבי אלעזר שנתפס למלכות, מביאה  
 הגמרא ברייתא נוספת בענין זה: הנו רבן רבן שנתפסו רבי אלעזר בן  
 פרטא ורבי חנינא בן תרדיון על כך שעסקו בתורה, אמר לו רבי  
 אלעזר בן פרטא לרבי חנינא בן תרדיון אשריך שנתפסת על די  
 המלכות, והאשימו אותך על דבר אחר, על שעסקת בתורה, אזי לי  
 שנתפסתי והאשימוני על חמשה דברים. ענה ואמר לו רבי חנינא  
 אשריך שנתפסת על חמשה דברים ואף על פי כן אתה ניצול מהם,  
 אזי לי שנתפסתי על דבר אחר ואיני ניצול, והוה מכיון שאתה  
 עסקת בתורה ובגמילות חסדים ולכן תוכה להניצל, ואני לא  
 עסקתי אלא בתורה [בלבד] ולכן איני ניצול. וכך רב הונא - וכמו  
 שאמר רב הונא דאמר רב הונא כל העוסק בתורה בלבד דומה  
 כמי שאין לו אלוה להגן עליו ולהצילו, שנאמר (דברי הימים ב' ט"ו א)  
 'ועמים רבים וישראל ללא אלהי אמת' [ונו] וללא פהן מורה ולא  
 תורה, ומבאר הגמרא: מאי - ומדי כוונת הכתוב שהיו 'ללא אלהי  
 אמת' אף שהיה בהם תורה, היינו שכל העוסק בתורה בלבד דומה  
 כמי שאין לו אלוה.  
 הגמרא שואלת האם לא עסק רבי חנינא בגמילות חסדים. שואלת  
 הגמרא: ובגמילות חסדים לא עסק רבי חנינא, והתניא, רבי אלעזר  
 בן יעקב אומר לא יתן אדם מעותיו לארנקי של צדקה אלא אם  
 בן ממונה עליו תלמיד חכם כרבי חנינא בן תרדיון, שהיה גבאי  
 של צדקה, ומסתמא גם משלו נתן צדקה הרבה. משיבה הגמרא:  
 הימניה הוא דהוה מהימן, מייעבד לא עבד - אמנם היה נאמן בכספי  
 צדקה, אך צדקה בפועל לא עשה.  
 שואלת הגמרא: וכי בפועל לא עסק רבי חנינא צדקה, והתניא [הלן  
 (ד) אמר לו רבי חנינא בן תרדיון לרבי יוסי בן קיסמא, מעות של  
 פורים שהיו אצלי נתחלפו לי באחרים וחשבתים לסתם מעות של  
 צדקה ותלקתים לעניים שלא לסעודת פורים, ופרעתי משלי את  
 סכום המעות האלו לתת אותם לעניים לצורך סעודת פורים. משיבה  
 הגמרא: מייעבד עבד, כדבעי ליה לא עבד - אמנם רבי חנינא עשה  
 צדקה, אך לא עשה כפי שהיה ראוי לו לעשות. ולכן אמר רבי חנינא  
 על עצמו שלא עסק בגמילות חסדים אלא בתורה בלבד.  
 הגמרא ממשיכה בפרטי המעשה: אתיהו ו-הביאוהו לרבי אלעזר  
 בן פרטא ואמרו - שאלו אותו, מאי טעמא תנית - מדוע למדת